

необходимо скорейшее овладение ею педагогами и внедрение в практику деятельности всех специальных дошкольных организаций образования на отвечающем требованиям уровне.

Список использованных источников

1. Закон Республики Казахстан «Об образовании» от 27 июля 2007 года № 319-III
2. Справочник по РК / Министерство Просвещения Республики Казахстан, Национальный научно-практический центр развития инклюзивного и специального образования.- 2023.
3. Психолого-педагогическое сопровождение детей дошкольной подготовки при переходе на 12 – летнее образование: методические рекомендации. – Астана, 2013. – 35с.
4. Битянова М.Р., Организация психологической работы в школе. – М.: Совершенство, 1997. 298 с.
5. Об утверждении Правил психолого-педагогического сопровождения в организациях дошкольного, среднего, технического и профессионального, послесреднего образования, дополнительного образования Приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 12 января 2022 года № 6.
6. Зарегистрирован в Министерстве юстиции Республики Казахстан 18 января 2022 года № 26513.
6. Каргапольцева Н.А., Сапаркызы Ж., Психолого-педагогическое сопровождение детей дошкольного и школьного возраста как проблема современного образования и семьи. Вестник Оренбургского государственного университета 2021 № 2 (230)
7. Об утверждении Правил психолого-педагогического сопровождения в организациях образования Приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 12 января 2022 года № 6.
8. Об утверждении государственных общеобязательных стандартов дошкольного воспитания и обучения, начального, основного среднего и общего среднего, технического и профессионального, послесреднего образования. Приказ Министра просвещения Республики Казахстан от 3 августа 2022 года № 348.
9. Об утверждении Типовых правил деятельности организаций дошкольного, начального, основного среднего, общего среднего, технического и профессионального, послесреднего образования, специализированных, специальных, организациях образования для детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей, организациях дополнительного образования для детей и взрослых. Приказ Министра просвещения Республики Казахстан от 31 августа 2022 года № 385.
10. Об утверждении Правил оценки особых образовательных потребностей. Приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 12 января 2022 года № 4.

МРНТИ 14.29.21

УДК 376.04

ДОИ 10.51889/2960-1673.2025.80.1.006

Ж.И.Сардарова¹, А.А.Керимкулова²

¹ғылыми жетекшісі, п.ғ.д., қауымдас.профессор, sardar.zh@mail.ru

²7M01906- Арнайы педагогика мамандығының 1 курс магистранты
araiaistanakulovna@mail.ru

ПСИХИКАЛЫҚ ДАМУЫ ТЕЖЕЛГЕН БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ КЕҢІСТІКТІ БАҒДАРЛАУ DAҒДЫЛАРЫН ДАМУЫ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ»

Андатпа

Психикалық дамуы тежелген бастауыш сынып оқушыларының кеңістікті бағдарлау дағдыларының дамуы — олардың жалпы танымдық, әлеуметтік және тұлғалық дамуына маңызды әсер ететін факторлардың бірі. Өйткені кеңістікті дұрыс қабылдау және бағдарлау дағдылары баланың өз орнын анықтауға, қоршаған ортада сенімді түрде әрекет етуіне мүмкіндік береді. Бұл өз кезегінде дағдылардың дамуына, әсіресе психикалық дамуы тежелген балалар үшін, олардың оқу процесінде, әлеуметтік қатынастарда және күнделікті өмірде табысты болуына ықпал етеді. Мақалада осы дағдылардың маңыздылығы, дамыту

әдістері және осы бағытта жүзеге асырылатын арнайы педагогикалық тәсілдер баяндалған. Кеңістікті бағдарлау дағдыларын дамыту арқылы баланың өзін-өзі түсінуі мен қоршаған ортамен тиімді қарым-қатынас жасау қабілеті артады, бұл олардың өмір сапасын жақсартуға көмектесетіндігі тұжырымдалған.

Түйінді сөздер: психикалық дамуы тежелген балалар, элеуметтік, тұлға, кеңістік, тәсіл

Ж.И.Сардарова¹, А.А.Керимкулова²

¹ научный руководитель, д.п.н., ассоц.профессор, sardar.zh@mail.ru

²магистрант 1 курса по специальности 7М01906 Специальная педагогика
araiastanakulovna@mail.ru

ВАЖНОСТЬ РАЗВИТИЯ НАВЫКОВ ПРОСТРАНСТВЕННОЙ ОРИЕНТАЦИИ У МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ С ЗАДЕРЖКОЙ ПСИХИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ»

Аннотация

Развитие навыков ориентировки в пространстве у учащихся начальных классов с задержкой психического развития — это один из факторов, оказывающих значительное влияние на их общий познавательный, социальный и личностный рост. Так как навыки правильного восприятия и ориентировки в пространстве позволяют ребенку определять свое местоположение и уверенно действовать в окружающей среде. Развитие этих навыков особенно важно для детей с задержкой психического развития, так как оно способствует их успехам в учебном процессе, социальных отношениях и повседневной жизни. В статье рассматриваются важность этих навыков, методы их развития и специальные педагогические подходы, применяемые в этой области. Развивая навыки ориентировки в пространстве, ребенок улучшает свое самовосприятие и способность эффективно взаимодействовать с окружающим миром, что способствует улучшению качества его жизни.

Ключевые слова: дети с задержкой психического развития, социальные, личность, пространство, подход

Zh.I.Sardarova¹, Kerimkulova A.A.²

¹ d.p.n., associate professor, sardar.zh@mail.ru

²1st-year master's student in the specialty 7M01906- Special pedagogy
araiastanakulovna@mail.ru

THE IMPORTANCE OF DEVELOPING SPATIAL ORIENTATION SKILLS IN ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS WITH INTELLECTUAL DISABILITIES»

Abstract

The development of spatial orientation skills in elementary school students with intellectual disabilities is one of the factors that significantly impact their overall cognitive, social, and personal growth. Skills in correct perception and orientation in space allow a child to determine their location and act confidently in the surrounding environment. The development of these skills is especially important for children with intellectual disabilities, as it contributes to their success in the learning process, social relationships, and daily life. This article discusses the importance of these skills, methods for their development, and the special pedagogical approaches applied in this area. By developing spatial orientation skills, a child improves their self-awareness and ability to interact effectively with the world around them, which contributes to improving their quality of life.

Key words: children with mental retardation, social, personality, space, approach

Кіріспе. Психикалық дамуы тежелген балалар — бұл балалар, олардың когнитивті дамуында белгілі бір қиындықтар кездеседі. Олар, әдетте, кеңістікке қатысты ұғымдарды қалыптастыруда, бағдарлауда және қозғалыс жасауда қиындықтарға тап болады. Бұл жағдай олардың өзіне сенімділігін төмендетіп, оқу мен әлеуметтік ортада да үлкен кедергілерге ұшыратады. Сондықтан кеңістікті бағдарлау дағдыларын дамыту осы балалардың өмірінде ерекше маңызға ие[1].

Кеңістікті бағдарлау дағдылары — адамның өз орнын кеңістікте дұрыс анықтау, бағыттар мен қашықтықтарды ажырата білу, қозғалу кезінде қауіпсіздік пен сенімділікті сезіну сияқты әрекеттерді қамтиды. Бұл дағдылар тек физикалық әрекеттерге ғана емес, сонымен қатар балалардың өздерінің танымдық және әлеуметтік қабілеттерінің дамуына ықпал етеді. Кеңістікте дұрыс бағдарлай алатын бала қоршаған ортада өзін қауіпсіз және сенімді сезінеді. Бұл оның жалпы дамуына, қоғамға бейімделуіне, басқа балалармен және ересектермен қарым-қатынас жасауына көмектеседі. Жұмыста психикалық дамуы тежелген балаларды оқыту және тәрбиелеу, балалар психологиясы, коррекциялық педагогика және психологиялық, педагогикалық зерттеулер тақырыбына арналған еңбектер қарастырылып, сараланды [2-4].

Психикалық дамуы тежелген балалар үшін кеңістікті бағдарлау дағдыларын дамыту қиындықтармен бірге келеді. Олар көбіне физикалық және психикалық қозғалыстарды үйлестіруде, кеңістіктік қатынастарды түсінуде қиындықтарға тап болады. Бірақ бұл қиындықтар жеңілмес кедергі емес. Арнайы педагогикалық әдістер мен жаттығулар арқылы балалардың кеңістіктік дағдыларын дамытудың мүмкіндігі бар. Мысалы, түрлі ойындар, дене жаттығулары, кеңістік туралы түсінік беретін тапсырмалар арқылы баланың ойлау, есте сақтау және бағдарлау қабілеттерін жақсартуға болады. Сонымен қатар, мұғалімдер және арнайы мамандар мен ата-аналар бұл процесте маңызды рөл атқарады. Олар балаларға қолдау көрсетіп, дұрыс бағыт-бағдар бере отырып, баланың кеңістіктік дағдыларын дамытуға жағдай жасайды. Сонымен қатар Герасименко Е.В., Лубовский В.И., Шевченко С. Г., Цыпина Н.А., Триггер Р. Д. еңбектерінде психикалық дамуы тежелген балаларға арналған зерттеулер мен оқыту әдістері бойынша маңызды ресурстарды қамтиды. Олардың әрқайсысы психологиялық және педагогикалық тұрғыдан осы балаларды дамыту мен оқытуға ерекше назар аударады [5-9].

Кеңістікті бағдарлау дағдыларын дамыту — олардың тек оқу мен мектептік өмірде ғана емес, баланың күнделікті өмірінде де маңызы зор. Өзін-өзі қауіпсіз сезінетін және кеңістікте дұрыс бағдарлай алатын бала өзін тәуелсіз, сенімді тұлға ретінде қалыптасады. Бұл дағдылар күнделікті өмірде, қоғамдық орындарда, ойын алаңдарында және басқа да әлеуметтік ортада маңызды рөл атқарады. Сонымен қатар, кеңістік туралы нақты ұғымдардың қалыптасуы баланың абстрактілі ойлау қабілетін дамытады, ол өз кезегінде оқу процесін жеңілдетеді. Ол туралы Мещерякова Н.И., Кравцова С. Л. психикалық дамуы кешеуілдеген балалардың диагностикасы мен дамуындағы қиындықтарды анықтау және оларды түзету жолдары туралы әдістемелер ұсынады[10,11].

Зерттеу әдістері: зерттеу мәселесі бойынша теориялық әдебиеттерге, ғылыми-зерттеу жұмыстарына талдау, бақылау, сұрақ-жауап әдісі, сауалнама,

Талқылау

Психикалық дамуы тежелген балалардың кеңістікті бағдарлау қабілеті әдетте кешірек дамиды. Мұндай балалардың ми құрылымы мен жүйке жүйесінің қызметі айтарлықтай ерекшеленетіндіктен, олардың кеңістікті қабылдау және тану қабілеті де өзгереді. Сондықтан кеңістіктік дағдыларды дамыту үшін педагогтар мен мамандар арнайы әдістемелік тәсілдер мен жаттығуларды қолдануы керек (кесте 1).

Кесте 1. Кеңістікті бағдарлауды дамыту тәсілдері

Кеңістікті бағдарлауды дамыту тәсілдері	
1.Көрнекілік және ойын тәсілдері.	Оқушыларды кеңістікте бағыттау үшін көрнекі құралдар мен ойын әдістері өте тиімді. Ойындар арқылы балалардың назарын, есте сақтау қабілетін және талдау дағдыларын дамыта отырып, кеңістікте бағдарлау қабілетін арттыруға болады. Мысалы, геометриялық пішіндерді орналастыру немесе түрлі бағыттарда жүру ойындары кеңістікті қабылдауды жақсартады.
2.Моторика мен қозғалыс жаттығулары	Физикалық белсенділік кеңістіктік бағдарлауды дамытуда маңызды рөл атқарады. Бала әртүрлі қозғалыстарды орындап, өз денесінің орнын сезініп, кеңістікте жылжуды үйренеді. Бұл процесте, әсіресе, қимыл мен дене мүшелерінің үйлесімділігі маңызды.
3.Дидактикалық материалдар мен тренажерлер.	Психикалық дамуы тежелген балаларға арналған арнайы дидактикалық материалдар мен тренажерлер кеңістіктік дағдыларды дамытудың жақсы құралы болып табылады. Бұл құралдар балалардың кеңістікте өзін дұрыс ұстап, өз іс-әрекеттерін жоспарлау дағдыларын дамытуға көмектеседі.
4.Тіл мен ойлауды дамыту.	Кеңістіктік бағдарлаудың маңызды аспектілерінің бірі — сөздік және жазу,ойлау қабілеттері. Бала кеңістік туралы нақты ұғымдарды түсінуі және оларды дұрыс қолдана білуі керек. Бұл үшін логикалық тапсырмалар мен сұрақтар қолдану өте пайдалы.

Зерттеу жұмысына байланысты 2025 жылдың 13-ші қаңтардан бастап, Алматы қаласы, Әуезов ауданына қарасты №122 жалпы білім беретін мектеп базасында зерттеу жұмысының алғашқы эксперименттік кезеңі жүргізілді. Анықтаушы эксперимент психикалық дамуы тежелген 2-ші сыныптардың арасында 9 оқушыға жүргізілді. Эксперимент барысында төменде көрсетілген тапсырмалар бойынша сұрақтар қойылып, қатысушылардың іс-әрекеттері бақыланды.

Бұл тапсырма сұрақтары кеңістікті бағдарлаудың негізгі аспектілерін, яғни физикалық кеңістікте бағыттарды түсіну, геометриялық фигураларды тану және олардың орнын анықтау сияқты дағдыларды бағалауға арналған. Төменде психикалық дамуы тежелген бастауыш сынып оқушылары үшін дайындалған бірнеше тапсырма сұрақтары ұсынылған (кесте 2).

Кесте 2. Психикалық дамуы тежелген бастауыш сынып оқушылары үшін дайындалған арнайы тапсырмалар

1. Бағыттар мен орналасу;	Сұрақтар: - Сен оң жақ пен сол жақты оңай ажырата аласың ба? (Иә / Жоқ)	Оқушы жауабы
----------------------------------	--	---------------------

	- Егер мен сенің алдында тұрсам, сен артқа қарай жүре аласың ба? (Иә / Жоқ) - Қазір менің оң жағымда не орналасқанын анықтай аласың ба? (Иә / Жоқ)	
2. Геометриялық пішіндер мен олардың орналасуы;	Сұрақтар: - Сен төртбұрыш пен үшбұрышты оңай айыра аласың ба? (Иә / Жоқ) - Егер біз айналада 360 градус айналсақ, сен қай бағытта бара жатқанымызды түсіне аласың ба? (Иә / Жоқ) - Үшбұрыштың барлық бұрыштары тең деп ойлайсың? (Иә / Жоқ)	Оқушы жауабы
3. Орындарды бағдарлау;	Сұрақтар: - Сен өзінді тұрған жерінде оңай таба аласың ба? (Иә / Жоқ) - Сенің сол жақта не тұрғанын айта аласың ба? (Иә / Жоқ) - Егер мен бөлмеде әртүрлі заттарды ауыстырсам, олардың орнын қайта анықтау қиын болады ма? (Иә / Жоқ)	
4. Кеңістік қашықтығын бағалау;	Сұрақтар: - Сен бір заттың екіншісінен қанша қашықтықта екенін анықтай аласың ба? (Иә / Жоқ) - Егер заттар бір-бірінен алыс болса, сен оларды дұрыс орналастыра аласың ба? (Иә / Жоқ)	Оқушы жауабы
5. Кеңістікпен әрекет жасау;	Сұрақтар: - Сен тұрып жатқан бөлмеде бір затты оңға немесе солға жылжытып орналастыра аласың ба? (Иә/Жоқ) - Кітапты үстелдің үстіне дұрыс қоюда қиындық көресің бе? (Иә/Жоқ) - Сен алға немесе артқа жүруге арналған бағыттарды дұрыс түсінесің бе? (Иә/Жоқ)	Оқушы жауабы
6. Жоғары және төмен ұғымдары;	Сұрақтар: - Сен «жоғары» және «төмен» деген ұғымдарды түсінесің бе? (Иә/Жоқ) - Төмендегі затты жоғарғы жаққа орналастыруда қиындық туындайды ма? (Иә/Жоқ)	Оқушы жауабы
7. Кеңістіктегі қозғалыс;	Сұрақтар: - Сен өзіңнің тұрған орныңды анықтап, оңға немесе солға бағыт ала аласың ба? (Иә/Жоқ) - Егер мен саған «алға» деп айтсам, сен ол бағытты түсініп, жүре аласың ба? (Иә/Жоқ) - Тікелей және қисық жолды ажырата аласың ба? (Иә/Жоқ)	Оқушы жауабы
8. Орта мен жақындықты бағалау;	Сұрақтар: - Сен бір заттың басқа затқа қарағанда жақын немесе алыста екенін сезесің бе? (Иә/Жоқ) - Төменде жатқан затты жоғары қою үшін, сен оның дәл орнын айта аласың ба? (Иә/Жоқ)	Оқушы жауабы

9. Кеңістіктегі элементтер мен олардың байланысы;	Сұрақтар: - Сен бөлмедегі орындарды және оның элементтерін бір-біріне қатысты анықтай аласың ба? (Иә/Жоқ) - Сен бір заттың басқа затқа қатынасты орналасуын дұрыс бағалай аласың ба? (Иә/Жоқ)	Оқушы жауабы
10. Орындарды салыстыру және анықтау;	Сұрақтар: - Сен екі заттың орналасуын салыстыра аласың ба? (Иә/Жоқ) - Өзіңнің орналасқан жеріңді басқа біреумен салыстырып, айта аласың ба? (Иә/Жоқ)	Оқушы жауабы

Зерттеу нәтижелері. Сауалнама нәтижелері психикалық дамуы тежелген балалардың кеңістікті бағдарлауындағы қиындықтарды анықтауға мүмкіндік берді. 9 баланың 1-і барлық сұрақтарға «Иә» деген жауапты тандап, кеңістікті бағдарлау дағдыларының қалыпты екендігі анықталды. Ал 2 бала «Иә» және «Жоқ» жауаптарын тандады, соған сәйкес ол балаларда кеңістікті бағдарлау дағдыларының орта деңгейде екендігі дәлелденді. Қалған 6 бала сауалнамада берілген сұрақтарға тек «Жоқ» жауабын тандап, кеңістікті бағдарлау дағдыларының төмен деңгейде екендігі анықталды (сурет 1).

Сурет 1-Сауалнама нәтижелері

Алынған көрсеткіштерді талдау бізге осы балалардың кеңістікте өз орнын табу, қатынастарды түсіну және өз қозғалыстарын бақылау қабілеттерінің дамуы үшін түзету жұмыстарының қажеттілігін айқындай түседі. Өйткені кеңістікті бағдарлау дағдыларының төмен деңгейі психикалық дамуы тежелген балалардың өмір сапасына айтарлықтай әсер етеді. Бұл қиындықтар тек мектептегі оқуға ғана емес, сондай-ақ балалардың күнделікті өміріндегі өздігінен әрекет ету мүмкіндіктеріне де кері әсерін тигізеді. Кеңістікті бағдарлау дағдыларын дамыту арқылы балалар өздерінің қозғалыс үйлесімділігін жақсартып, өз орнын табуды үйренеді, бұл олардың өміріндегі тәуелсіздік деңгейін арттырады. Бұл балалардың кеңістікті бағдарлау дағдыларын дамыту маңыздылығын ерте жастан бастап қолға алу қажеттігін дәлелдей түседі.

Сауалнама барысында балалардың бағытын дұрыс анықтау қабілеті төмен деңгейде болды. Мысалы, кейбір балалар өздерінің тұрған жерін немесе берілген тапсырма бойынша

қозғалған бағытты анықтай алмады. Бұл кеңістіктегі бағдарлау мен қозғалудың қиындықтары психикалық дамуы тежелген балалар үшін тән мәселе болып табылады. Көптеген балалар басқа объектілермен салыстырғанда бір объектінің орнын анықтауда қиындықтарға тап болды. Әсіресе, кеңістікте жылжу кезінде бір объектіні екіншісіне қатысты салыстыруда кедергілер болды. Бұл балалардың кеңістікті қабылдауы мен бағдарлауының толық емес немесе бұлыңғыр болуына әкелді.

Сауалнаманың нәтижесі көрсеткендей, кеңістіктік бағдарлау дағдыларына әсер ететін бірнеше факторлар бар. Бұл факторларға балалардың физикалық және танымдық дамуы, әлеуметтік жағдайы, сондай-ақ психологиялық ерекшеліктері жатады. Осыған байланысты, балалардың кеңістіктік бағдарлау дағдыларын дамыту үшін арнайы мамандармен түзету жұмыстары жүргізу өте маңызды. Психологтар мен арнайы педагогтар кеңістікте бағдарлауды дамытуға арналған арнайы әдістемелерді қолдану арқылы балалардың дағдыларын жақсартып алады. Сонымен қатар, сауалнаманың нәтижелері балалардың кеңістіктік бағдарлау мәселелерін шешу үшін психологиялық және педагогикалық тәсілдер мен әдістемелерді үнемі жетілдіріп отырудың қажеттілігін көрсетеді. Әдістемелердің тиімділігі мен жаңашылдығы балаларға көбірек көмектесе алады. Бұдан басқа, мұндай жұмыстардың нәтижелері балалардың өз-өзін бағалау деңгейін көтеріп, олардың әлеуметтік өмірге бейімделуін жеңілдетеді.

Қорытынды. Зерттеу нәтижесінде психикалық дамуы тежелген балалардың кеңістікті бағдарлау дағдыларының жеткіліксіз екендігі анықталды. Әсіресе, балалардың кеңістік қатынастарын (яғни, объектілердің бір-біріне қатысты орналасуын) дұрыс бағалауда қиындықтар туындаған. Көптеген балалар тек физикалық объектілердің кеңістіктегі орны туралы нақты түсінікке ие болмады, ал қозғалыс дағдыларында қолайсыздықтар байқалды.

Зерттеу барысында психикалық дамуы тежелген балалардың әртүрлі деңгейдегі кеңістік бағдарлау дағдылары анықталды. Кейбір балалар осы дағдыларды жақсы меңгерсе, басқа балаларда бұл қабілеттер мүлде қалыптаспаған. Бұған қоса, балалардың жас ерекшеліктері мен психикалық дамудың тежелуінің әртүрлі түрлері (мысалы, ауызша сөйлеу тілі және қозғалыс бұзылыстары) кеңістікті бағдарлау қабілетіне әсер ететін маңызды факторлар ретінде көрініс табатындығын көрсетті.

Қорытындылай келе, психикалық дамуы тежелген балалардың кеңістікті бағдарлау дағдыларын дамыту — бұл ұзақ уақытты және жүйелі жұмыс талап ететін процесс. Тек психологиялық және педагогикалық мамандардың бірлескен жұмысы арқылы балалардың кеңістіктік бағдарлау дағдыларын дамытуға қол жеткізуге болатындығын зерттеу жұмысымыз дәлелдеп шықты.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Балажанова Р.К. Психикалық дамуы тежелген балаларды оқыту және тәрбиелеу. Алматы: Қазақ университеті. 2023 жыл;
2. Әбиева С.Ә. Балалар психологиясы. Алматы: Атамұра. 2023 жыл;
3. Сейдалиев Т.Қ. Коррекциялық педагогика. Алматы: Қазақ университеті. 2024 жыл;
4. Жұмабекова Қ.Ж. Психология және педагогика: теория және тәжірибе. Алматы, 2024 жыл.
5. Лубовский В.И. Развитие словесной регуляции действий у детей (в норме и патологии) / В. И. Ухвский. – М. : Академия, 2015. – 222 с.
6. Триггер, Р. Д. Психологические особенности социализации детей с задержкой психического развития / Р. Д. Триггер. – СПб. : Питер, 2008. – 122 с.
7. Цыпина Н.А. Обучение чтению детей с задержкой психического развития. - М. : Изд-во НО "Компенс-центр", 1994. - 103 с.

8. Шевченко, С. Г. Подготовка к школе детей с задержкой психического развития / С. Г. Шевченко. – М.: Школьная Пресса, 2014. – 96 с

9. Герасименко, Е.В. Особенности развития пространственного восприятия у детей с задержкой психического развития, обучающихся в начальной школе. / Е. В. Герасименко// Вестник науки, – Уфа, 2018. – С. 279-284 с»

10. Кравцова С. Л. "Дети с задержкой психического развития: диагностика и коррекция"

11. Меццержакова Н.И. "Коррекционная педагогика: психическое развитие детей с особыми образовательными потребностями"

FTAMP 14.29.29

ӨОЖ 376.37

DOI 10.51889/2960-1673.2025.80.1.010

¹Шайжанова Қ.У., ²Шайхыслам Н.Е.,

¹ғылыми жетекшісі, п.с.ғ.к., доцент, Karlahanym.70@gmail.com

²7М01902 – Арнайы педагогика: Логопедия мамандығының 1-курс магистранты, shaikhnuray@gmail.com

Абай атындағы ҚазҰПУ, Алматы қ., Қазақстан

СӨЙЛЕУ ТІЛІ ЖАЛПЫ ДАМЫМАҒАН (ІІІ ДЕНҒЕЙ) МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ЖАСТАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ СӨЗДІК ҚОРЫНЫҢ ТЕОРИЯЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Аңдатпа

Бұл мақалада сөйлеу тілі жалпы дамымаған (ІІІ деңгей) мектеп жасына дейінгі балалардың сөздік қорының ерекшеліктерін теориялық тұрғыдан арнайы әдебиеттерге шолу жасалып, талдау жүргізілген. Сөйлеу тілі жалпы дамымаған (ІІІ деңгей) мектеп жасына дейінгі балалардың сөздік қоры тұрмыстық дейгейде, әлі де лексикалық мағыналарды дұрыс қолданбау, активті және пассивті сөздік қорының айтарлықтай айырмашылықтарының болуы және тағы басқа ерекшеліктерімен сипатталатыны көрсетілген. Ал сөздік қоры жеткіліксіз болған жағдайда, балалардың қоршаған ортамен қарым-қатынас орнату, өз ойын жеткізу, және ақпаратты қабылдау қабілеттері тежеледі.

Осылайша, мақала сөйлеу тілі жалпы дамымаған (ІІІ деңгей) мектепке дейінгі жастағы балалардың сөздік қорының ерекшеліктерін тереңірек түсінуге көмектесіп, алдағы уақытта осы мәселе бойынша түзете-дамыту жұмыстарын әртүрлі әдістер, соның ішінде мнемотехника арқылы жүргізу тиімділігін айқындайды.

Кілттік сөздер: сөйлеу тілінің жалпы дамымауы (ІІІ) деңгей, сөздік қор, мнемотехника, мектеп жасына дейінгі балалар.

¹Шайжанова Қ.У., ²Шайхыслам Н.Е.,

¹научный руководитель, к.пс.н., доцент, Karlahanym.70@gmail.com

²магистрант 1 курса по специальности 7М01902 – Специальная педагогика: Логопедия, shaikhnuray@gmail.com

КазНПУ имени Абая ҚазҰПУ, г. Алматы, Казахстан

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ СЛОВАРНОГО ЗАПАСА ДОШКОЛЬНИКОВ С ОБЩИМ НЕДОРАЗВИТИЕМ РЕЧИ (ІІІ УРОВЕНЬ)

Аннотация

В данной статье теоретически анализируются особенности словарного запаса дошкольников с общим недоразвитием речи (ІІІ уровень) на основе обзора специализированной литературы.